

Arkk. 256/ 4.5.2015

KIRSI LUOTO
KULTTUURIYMPÄRISTÖPALVELUT HEISKANEN & LUOTO OY

SOMERO PALMANKALLIO TUULIPUISTON ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
2	Inventointialue	4
2.1	Topografia, arkeologisesti potentiaalit alueet ja tutkimushistoria	4
2.2	Tutkimusalue historiallisella ajalla	4
3	Inventoinnin esi- ja maastotyöt sekä dokumentointi	7
4	Havainnot	9
5	Tulokset	13
6	Lähteet.....	14

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 09/2014 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

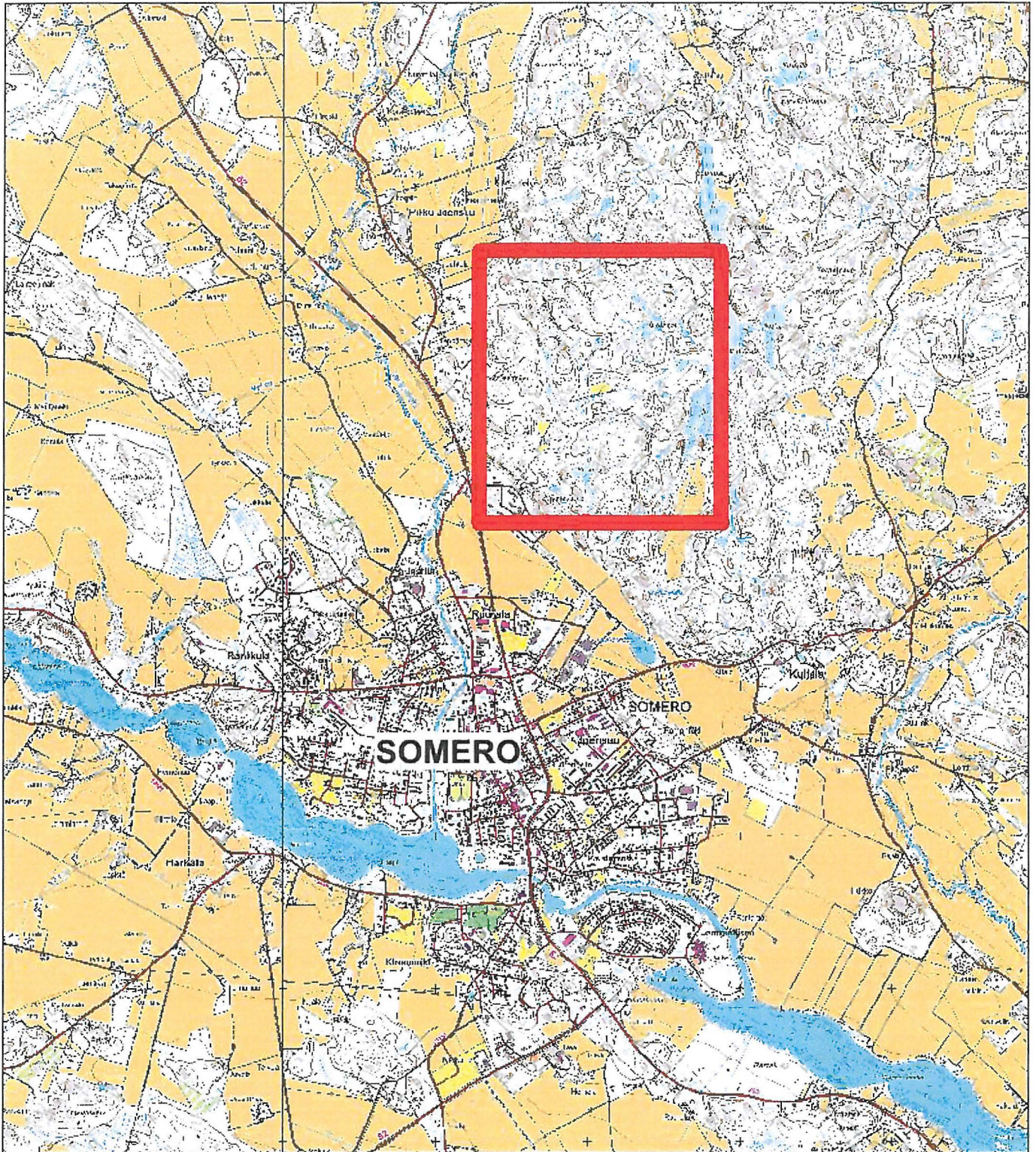
SOMERO PALMANKALLIO
TUULIPUISTON ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014
TIIVISTELMÄ

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti syksyllä 2014 arkeologisen inventoinnin Someron Palmankallion tuulivoimapuiston suunnittelualueella, jonne Ilmatar Windpower Oyj aikoo rakentaa neljän voimalan tuulipuiston. Inventoinnissa tarkastettiin kaikki suunnitellut voimalanpaikat asennusalueeseen, niitä yhdistävät tielinjat sekä alustavasti alueelle suunnitellun varistorakennuksen sijaintipaikka. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 10.9.2014 ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Inventoinnissa keskityttiin etsimään uusia muinaisjäännöksiä muuttuvan maankäytön alueilta ja siinä huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset. Inventoinnin kustannuksista vastasi Ilmatar Windpower Oyj. Inventoinnissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä tuulipuiston suunnittelualueella.

ARKISTO-JA REKISTERITIEDOT:

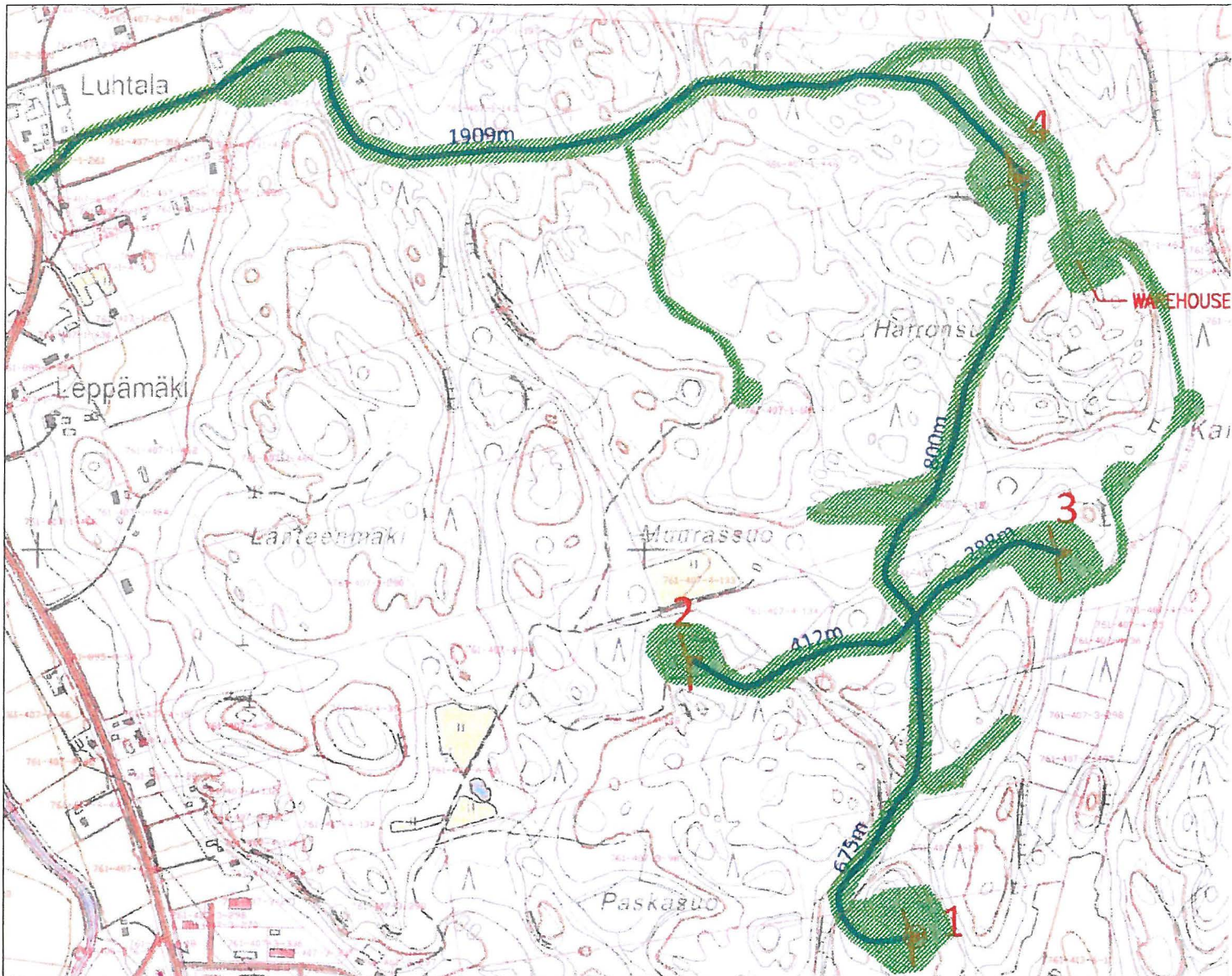
Tutkimuksen laji:	Tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kirsi Luoto
Kenttätyöaika:	10.9.2014
Peruskartta:	2024 05
Inventointialueen sijainti:	ETRS-TM35FIN P: 6728210 - 6729870 I: 309040 - 310865
Tutkimusten rahoittaja:	Ilmatar Windpower Oyj
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy, arkisto
Kopiot:	Ilmatar Windpower Oyj Museovirasto Varsinais-Suomen maakuntamuseo
Löydöt:	Ei löytöjä.
Aikaisemmat tutkimukset:	Ei aiempia tutkimuksia.
Tutkimuksen kuvat:	Somero Palmankallio arkeologinen inventointi 2014: 1 – 6 (Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa)

Kuva 1. Inventointialueen suurpiirteinen sijainti merkitty kartalle punaisella neliöllä. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 09/2014.

Kuva 2. Tuulipuistosuunnitelma ja tarkastetut alueet. Tarkastetut alueet rasteroitu vihreällä. Suunnitelmakartta Power Engineers Somero/ CSK-1, vihreän rasterin lisännyt Kirsi Luoto 22.9.2014.

1 Johdanto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti syksyllä 2014 arkeologisen inventoinnin Someron Palmankallion tuulivoimapuiston suunnittelualueella, jonne Ilmatar Windpower Oyj aikoo rakentaa neljän voimalan tuulipuiston. Inventoinnissa tarkastettiin kaikki suunnitellut voimalanpaikat asennusalueineen, niitä yhdistävät tielinjat sekä alustavasti alueelle suunnitellun varistorakennuksen sijaintipaikka. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 10.9.2014 ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Inventoinnissa keskityttiin etsimään uusia muinaisjäännöksiä muuttuvan maankäytön alueilta, lisäksi tarkastettiin muutamia esityövaiheessa mielenkiintoisilta vaikuttaneita maastonkohtia myös muuttuvan maankäytön alueiden ulkopuolelta. Selvityksessä huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset, ja sen kustannuksista vastasi Ilmatar Windpower Oyj.

2 Inventointialue

2.1 Topografia, arkeologisesti potentiaalit alueet ja tutkimushistoria

Palmankallion tuulipuiston suunnittelualue sijaitsee Someron taajaman pohjoispuolella. Matkaa tuulipuiston suunnittelualueen reunaan on Someron kirkolta 3,3 kilometriä. Tutkimuksen kohteena ollut alue rajautuu pohjoisessa puiston yhdystieksi suunniteltuun metsäautotiehen, idässä aluetta rajaa laajahko, pohjois-eteläsuuntainen Kailassuo. Tuulipuiston voimalanpaikat ja yhdystiet sijaitsevat asumattomalla metsäalueella, jossa alavat, kosteat, suomalaiset alanteet vuorottelevat korkeammalla sijaitsevien kallioalueiden kanssa.

Inventointialue sijaitsee korkeustasojen 110 – 127,5 välisellä alueella. Sen alavimmat kohdat sijaitsevat korkeustasoltaan noin 110 m mpy, mikä lähialueen pyyntikulttuurin asuinpaikkojen korkeustasoon (90 - 95 m mpy) verrattuna on kovin korkealla. Alavimmatkin maastonkohdat ovatkin sijainneet veden äärellä hyvin kauan aikaa sitten, Anculysjärven transgressiovaiheessa 10600 BP (Seppälä 2006, 4).

Elinkeinohistoriallisten muinaisjäännösten, kuten esimerkiksi kaskiröykkiöiden ja hiilimiilujen, tai asutushistoriallisten muinaisjäännösten, kuten rajamerkkien, esiintymistä alueella pidettiin aluetta koskevien esitietojen valossa mahdollisena. Potentiaaleina alueina edellä mainittuja ja muita historiallisen ajan muinaisjäännöksiä ajatellen pidettiin koko tuulipuiston suunnittelu- aluetta.

Palmankallion aluetta ei ole aiemmin tarkastettu arkeologisten inventointien yhteydessä. Sirkka-Liisa Seppälä teki vuonna 2006 Someron kunnan perusinventoinnin, jossa nyt inventoinnin kohteena ollut aluetta ei kuitenkaan tarkastettu. Inventointialuetta lähimmät arkeologiset kohteet ovat Kultela 2:n (1000007027) ja Alitalon (1000007028) kivikautiset irtolöytökohteet noin 1,5 km inventointialueen eteläreunasta kaakkoon ja Hirsmäen (1000007029) rautakautinen irtolöytökohde 1,1 km inventointialueen luoteispäästä luoteeseen.

2.2 Tutkimusalue historiallisella ajalla

Inventointialueella ei tiedetä sijainneen kiinteää asutusta historiallisella ajalla. Pitäjänkartan (kuva 3) mukaan tutkimusalue on ollut Jaatilanjoen suulla sijaitsevan Joensuun kylän takamaata. Lähin historiallinen asutus on sijainnut 1,5 km tuulipuiston lounaispuolella, jossa on sijainnut pitäjänkartassa ja Senaatinkartassa kartassa esiintyvä Ruunalan tila (kuvat 3 ja 4). Pitäjänkartan ja Senaatin kartan mukaan itse inventointialue on koskematonta metsää. Aluetta kuvaavista isojakokartoista koostettu digitointi (kuva 5) kertoo tilanteen olleen samankaltainen myös 1700-luvun loppupuolella. Digitoinnin mukaan Joensuun ja Kultelan kylien välinen raja on kulkenut etelä-pohjoissuuntaisena nykyisen Kailassuon kohdalla, jolla on sijainnut myös yksi kylien välisen rajan rajamerkki (kuva 5).

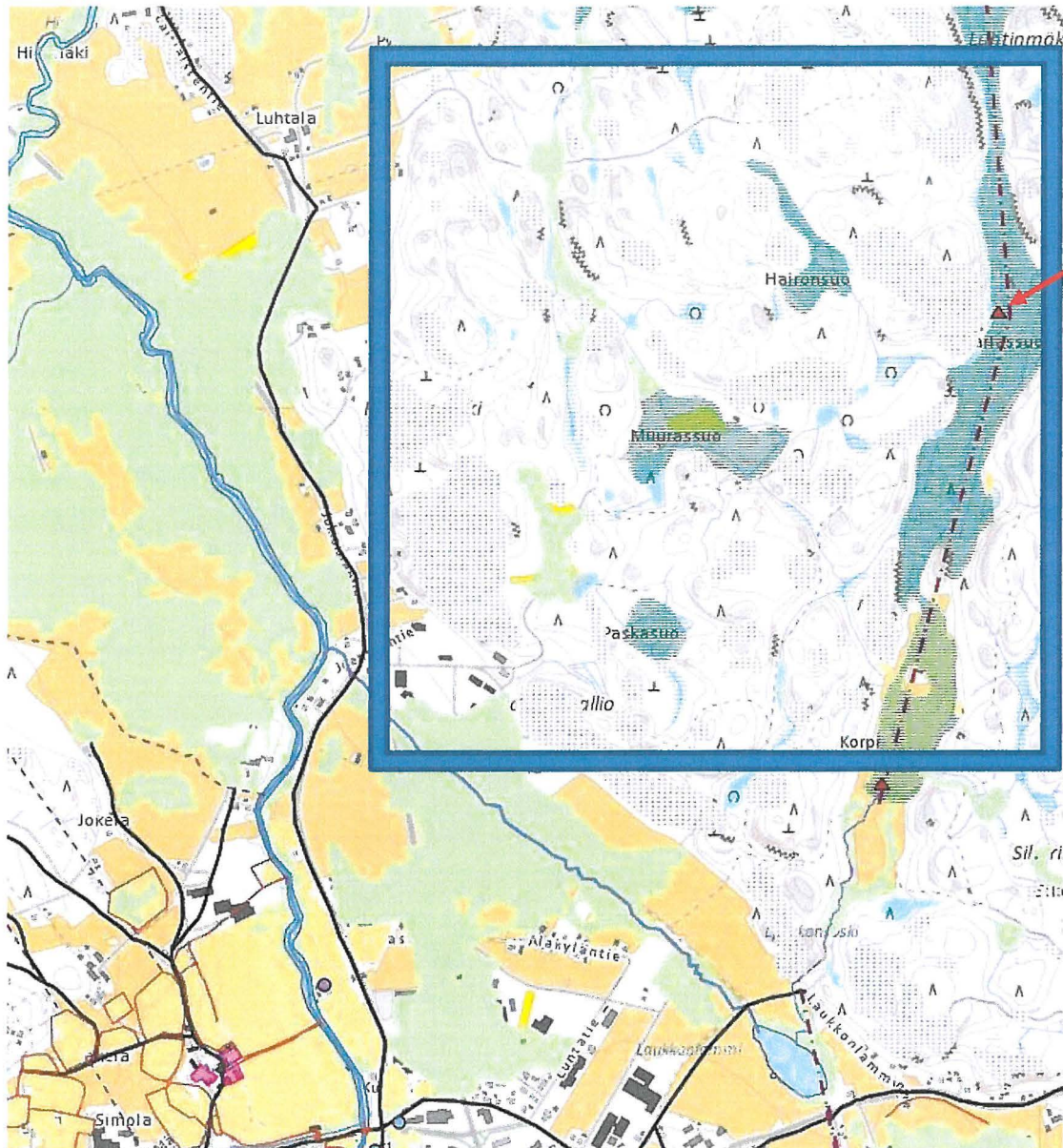
Kuva 3. Pitäjänkarttaote 1800-luvun ensimmäiseltä puoliskolta. Inventointialueen sijainti merkitty kartalle sinisellä neliöllä.

Kuva 4. Kahdesta erillisestä Senaatin kartaston inventointialuetta kuvaavasta karttalehdestä (XI 22 ja XI 23) yhdistetty kartta. Kartat on koostettu vuosien 1870 – 1917 välisenä aikana Venäjän valtion toimesta. Inventointialueen suurpiirteinen sijainti merkitty sinisellä neliöllä.

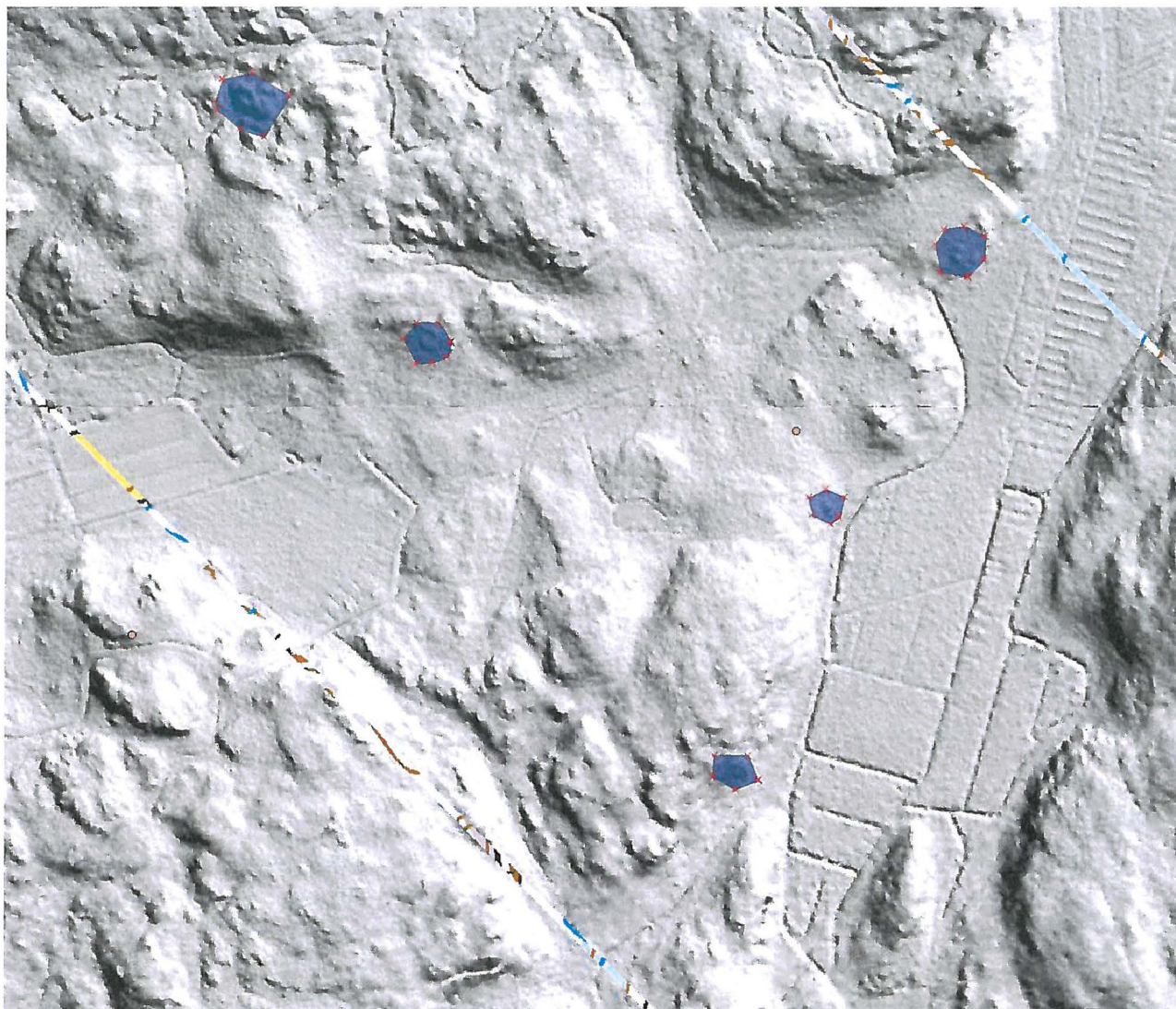
Kuva 5. Kuvakaappaus karttapalvelusta karta.lounaispaikka.fi. Kuvassa esitetään inventointialueen peruskartalle asemoitujen isojakokarttojen mukaan digitoidut maisemahistorialliset elementit. Inventointialue on merkitty kartalle jälkepäin sinisellä neliöllä. Punaisella nuolella merkitty Kailassuolla sijaitseva Joensuun ja Kultelan kylien välisen rajan rajamerkki, jonka sijaintipaikka tarkastettiin maastossa.

3 Inventoinnin esi- ja maastotyöt sekä dokumentointi

Inventoinnin esityövaiheessa tutustuttiin alueen historialliseen kartta-aineistoon Kansallisarkiston digitaaliarkiston ja Varsinais-Suomen Aluetietopalvelun lounaispaikka-karttapalvelun avulla. Esityövaiheessa tarkasteltiin myös muinaisjäännösrekisterin tietoja koskien alueen lähistön kiinteitä muinaisjäännöksiä ja tutustuttiin alueen vesistö- ja tutkimushistoriaan (Seppälä 2006). Alueen esihistoriaan ja historiaan tutustuttiin paikallishistoriateoksen (Someron historia I) avulla. Arkeologisesti potentiaaleja alueita pyrittiin hahmottamaan myös Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta (kuva 6), jonka käsittelyssä tulkittavaan muotoon käytettiin

Lastools-tietokoneohjelmistoa. Lastoolsissa saatua bittikarttakuvaa käsiteltiin myös QGIS-paikkatieto-ohjelmistossa.

Kuva 6. Kuva Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta muodostetusta bittikarttakuvasta, johon mielenkiintoisiksi tulkitut ilmiöt on merkitty sinisellä aluerajauksella.

Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 9. syyskuuta 2014. Inventoinnissa etsittiin uusia kohteita tuulipuistosuunnitelmien mukaisten muuttuvan maankäytön alueilta, joita olivat neljä voimalanpaikkaa asennusalueineen, tuulipuiston tielinjat sekä suunnitellun varaston alue. Voimalan- ja varastonpaikat sekä tielinjat oli merkitty maastoon punakeltaisilla merkkinauhoilla tuulipuistoa suunnittelevan tahon toimesta, mikä suuresti helpotti arkeologisen inventoinnin kenttätyöosuutta (kuva 7).

Inventoinnissa huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjännökset. Inventointimetodina oli kentällä käytössä pääasiassa silmämääräinen havainnointi. Myös tuulienkaatoja ja muita pintamaastaan rikkoutuneita maastonkohtia tarkasteltiin. Tarvittaessa arkeologisesti mielenkiintoisiin kohtiin oli myös varauduttu kaivamaan koekuoppia.

Varsinaisen tuulipuistoalueen ulkopuolella, mutta silti lähistöllä sijainneita alueita tarkastettiin siltä osin, kuin esityövaiheessa läpi käydyssä laserkeilaus-aineistoissa havaittiin mahdollisia arkeologisesti mielenkiintoisia ilmiöitä. Lisäksi tarkastettiin Kailassuolla sijaitseva historiallisen

Joensuun ja Kultelan kylien välisellä rajalla isojakokartan mukaan sijaitsevan rajamerkin kohta, jossa ei rajamerkkiä kuitenkaan ollut havaittavissa. Inventoinnin kenttätöistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto.

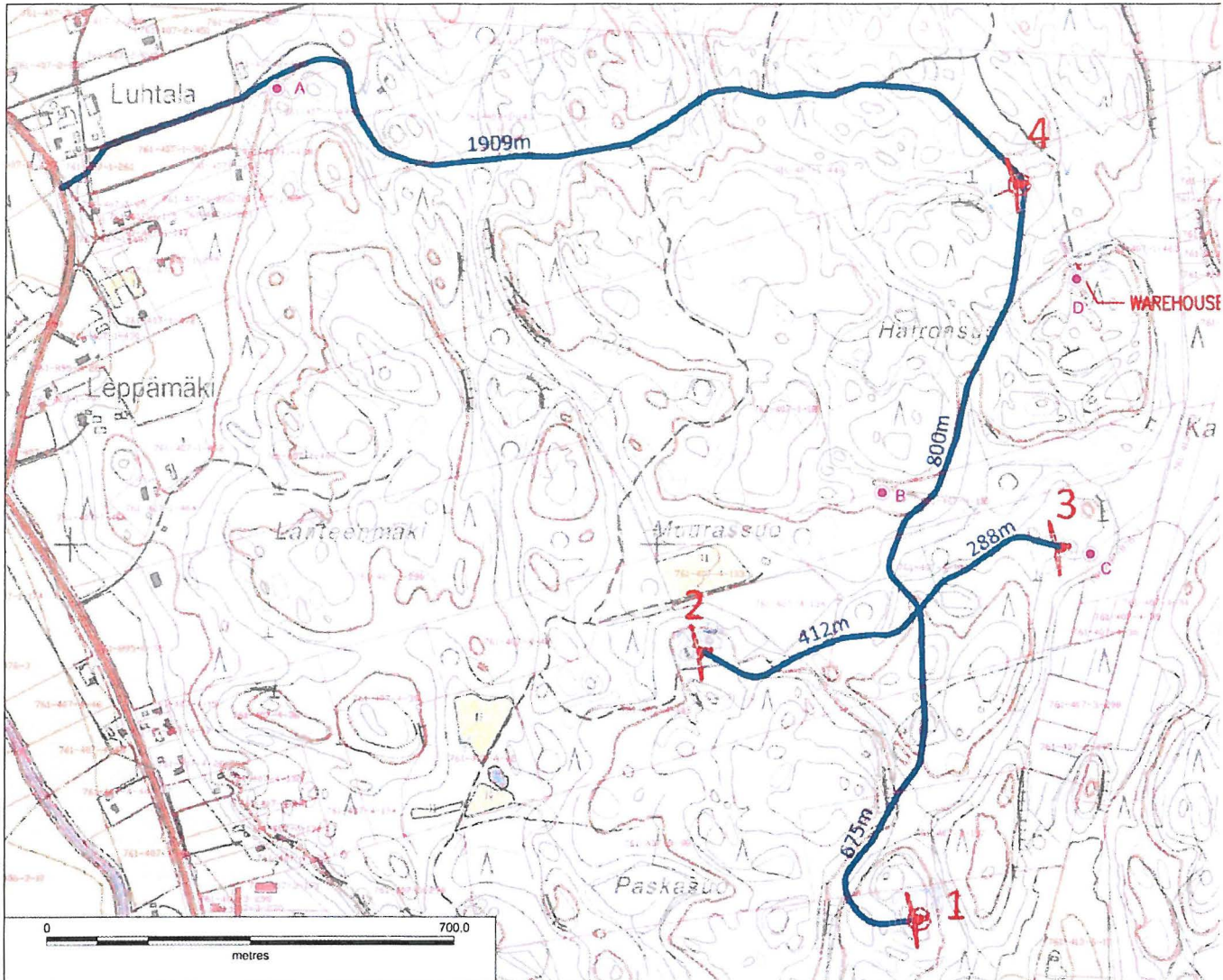

Kuva 7. Tuulipuiston muuttuvan maankäytön alueet oli merkitty maastoon huomionauhalla. Kuva voimalanpaikalta 1 pohjoiseen johtavalta tielinjalta. Kuvattu pohjoisesta. (Kuva: Somero Palmankallio 2014: 1)

Havaintoja ja inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla digitaalivalokuvia ja paikantamalla tehdyt havainnot satelliittipaikanninta (tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatteina. Jälkityövaiheessa digitaalivalokuvat luettelointiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon ja kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen Map Info- GIS paikkatieto-ohjelmistoa.

4 Havainnot

Tuulipuiston muuttuvan maankäytön alueet tarkastettiin maastossa jalkaisin liikkuen. Puna-keltaisilla merkkinauhoilla merkityiltä voimalanpaikoilta, tielinjauksilta tai suunnitellun varaston kohdalta tai läheisyydestä ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä tai muista arkeologisista kohteista. Voimalanpaikan 3 läheltä, suunnitellun varastorakennuksen sijaintipaikan läheisyydestä sekä läntisimmältä etapilta uutta tielinjaa havaittiin yhä käytössä olevilla tilanrajoilla sijaitsevat rajamerkit (kuva 8). Yksi niin ikään käytössä olevalla rajalla sijaitseva rajamerkki havaittiin myös voimalanpaikalta 4 etelään johtavan tielinjauksen länsipuolelta. Yhä käytössä olevilla rajoilla sijaitsevat rajamerkit eivät kuitenkaan täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä (Niukkanen 2009).

Kuva 8. Tuulipuiston tielinjat merkitty kartalle sinisellä viivalla, voimalanpaikat asennusalueineen ja suunniteltu varastonpaikka punaisin merkein ja sinisellä rasterilla sekä inventoinnissa havaitut resentit rajamerkit (A-B) pinkein palloin. Suunnitelmakartta Power Engineers Somero/ CSK-1, rajamerkit lisännyt Kirsi Luoto 22.9.2014.

Löydettyjen resenttien rajamerkkien sijaintitiedot:

Rajamerkki A:

P: 6729780, I: 309350

Muutamista kivistä koostuva yhä käytössä olevalla rajalla oleva tilanrajamerkki ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Sijaitsee läntisimmän uuden tielinjauksen kohdalla, kallion päällä.

Kuva 9. Rajamerkki A kuvattuna lounaasta. (Kuva: Somero Palmankallio 2014: 2)

Rajamerkki B:

P: 6729090, I: 310385

Kolmen, perättäisen kiven muodostama ja yhä käytössä olevan rajan linjauksen suuntainen tilanrajamerkki ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Sijaitsee voimalanpaikalta 4 etelään johtavan tielinjauksen länsipuolella.

Kuva 10. Rajamerkki B kuvattuna länsilounaasta. (Kuva: Somero Palmankallio 2014: 3)

Rajamerkki C:

P: 6728985, I: 310740

Yhä käytössä olevalla rajalla sijaitseva tilanrajamerkki, joka ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Numeroitu pystykivi sijaitsee voimalanpaikan 3 läheisyydessä.

Kuva 11. Rajamerkki C. (Kuva: Somero Palmankallio 2014: 4)

Rajamerkki D:

P: 6729455, I: 310715

Pystykivistä ja muutamista irtokivistä alun perin koostunut tilanrajamerkki, jonka vieressä niin ikään resentti pieni kivilatomus. Molemmat sijaitsevat yhä käytössä olevalla tilanrajalla, eivätkä näin ollen täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä.

Kuva 13. Rajamerkki D kuvattuna luoteesta. (Kuva: Somero Palmankallio 2014: 5)

Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston perusteella mielenkiintoisilta vaikuttavien maastonmuodostumien kohdat tarkastettiin niin ikään maastossa. Kaikki Lidar-aineistossa havaitut anomaliat (ks. kuva 6) osoittautuivat erilaisiksi luontaisiksi kalliomuodostumiksi. Inventoinnin yhteydessä tarkastettiin myös isojakokartan (kartta.lounaispaikka.fi, ks. kuva 5) mukaan Kailassuolla sijaitseva Joensuun ja Kultelan kylien välisen rajan rajamerkin sijaintipaikka, jossa ei rajamerkkiä kuitenkaan ollut havaittavissa (kuva 13).

Kuva 13. Kohta, jossa Varsinais-Suomen Aluetietopalvelun lounaispaikka-karttapalvelun isojakokarttojen mukaisen digitoinnin perusteella pitäisi olla 1700-luvun loppupuolella sijainnut rajamerkki. Rajamerkin sijaintipaikka ja sen ympäristö tarkastettiin maastossa, mutta rakennetta ei paikallistettu. Kuvattu pohjoisesta. (Kuva: Somero Palmankallio 2014: 6)

5 Tulokset

Someron Palmankallion tuulivoimapuiston arkeologisessa inventoinnissa tarkastettiin suunnitellut neljä voimalanpaikkaa asennusalueineen, voimalan yhdystielinjat sekä suunnitellun varaston alue. Inventoinnissa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä tuulipuiston muuttuvan maankäytön alueilla.

Inventoinnissa löydettiin neljä yhä voimassa olevilla tilanrajoilla sijaitsevaa rajamerkkiä, jotka eivät täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Lisäksi inventoinnissa tarkastettiin tuulipuiston lähistöllä sijaitseva ja jo isojakokartassa kuvattu Joensuun ja Kultelan kylien välisellä rajalla sijaitseva rajamerkinpaikka, jolla ei rajamerkkiä enää kuitenkaan ollut havaittavissa.

Tampereella 22.9.2014

Kirsi Luoto
FM, arkeologi
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

6 Lähteet

Painamattomat lähteet:

Seppälä, Sirkka-Liisa 2006. Somero, arkeologinen perusinventointi. Museoviraston arkistossa.

Painetut lähteet:

Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjännökset, tunnistaminen ja suojele. Museoviraston Rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Someron historia I. Aaltonen, Esko (toim.). Forssa 1949.

Digitaaliset lähteet:

Lounaispaikka. Varsinais-Suomen Aluetietopalvelun avoin karttapalvelu. kartta.lounaispaikka.fi (15.9.2014)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Muinaisjännösrekisteri. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (09/2014)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Hankerekisteri. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (09/2014)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit/ arkeologia. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> (09/2014)

Digitaaliset kartat:

Pitäjänpitäjäkartta 1842. Somero 2024 05. Kansallisarkisto: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Somero (2024 05 la.* -/- -) <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=804127> (15.9.2014)

Senaatinkartasto, Somero (XI 22). Kansallisarkisto: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Senaatin kartasto > [Somero] (XI 22) <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1162977> (15.9.2014)

Senaatinkartasto, Somero (XI 23). Kansallisarkisto: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Senaatin kartasto > [Somero] (XI 23) <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1162982> (17.9.2014)

Liite 1. Somero, Palmankallio. Tuulipuiston arkeologinen inventointi 2014.**Digitaalikuvaluettelo.**

Kuvannut Kirsi Luoto 2014. Kuvat on arkistoitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

Kuva	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Voimalanpaikalta 1 pohjoiseen johtava tielinja oli merkitty huomionauhoin.	pohjoinen	10.9.
2	Rajamerkki A.	lounas	10.9.
3	Rajamerkki B.	länsilounas	10.9.
4	Rajamerkki C.	-	10.9.
5	Rajamerkki D.	luode	10.9.
6	Kailassuo, isojaon aikaisen rajamerkin oletettu sijaintipaikka.	pohjoinen	10.9.